

De vele complicaties van kapitaalwinstbelasting

De PvdA-leden Van Riel en Metten hebben in ESB van 19 juli de invoering van een kapitaalwinstbelasting bepleit¹. Het wordt echter niet duidelijk hoe zij zich een kapitaalwinstbelasting precies voorstellen. Het lijkt er dan ook op dat aan een aantal essentiële punten is voorbijgegaan.

Invoering van een belasting op kapitaalwinsten betekent volgens de auteurs een verbreding van de belastinggrondslag. Op deze wijze zou een bijdrage kunnen worden geleverd aan verlichting van de belastingdruk op arbeid.

De kapitaalwinstbelasting is in Nederland van tijd tot tijd aan de orde gesteld, en vervolgens weer van tafel verdwenen. Naast uitvoeringstechnische bezwaren speelde het in ons land bestaan van de jaarlijkse heffing op particulier vermogen – thans 0,8% – daarbij een rol. In dit verband is het overigens interessant te constateren dat in de periode 1984-94 van de kapitaalwinst die gemiddeld op Nederlandse effecten kon worden gemaakt (150%, zie tabel 1 uit het artikel van van Riel en Metten), via de vermogensbelasting al zo'n 13,7%-punt wordt wegbelast, terwijl zonder enige kapitaalwinst in tien jaar tijds in totaal 8% van het vermogen aan de fiscus moet worden afgedragen.

Voorop wil ik stellen dat het weer eens aan de orde stellen van de kapitaalwinstbelasting mijns inziens een alleszins legitieme zaak is. Mijn bezwaar tegen het artikel is, dat hoewel de auteurs op een aantal punten nadere studie vragen, zij niet ingaan op een enkele essentiële aspecten van een kapitaalwinstbelasting. Aspecten, waarover zij zich stellig een oordeel hebben gevormd alvorens het artikel te schrijven. M.i. had aandacht moeten worden gegeven aan:

1. de plaats van een eventuele kapitaalwinstbelasting binnen het in ons land geldende belastingstelsel, waarbij ik vooral denk aan de eerder genoemde vermogensbelasting en aan de huidige fiscale behandeling van kapitaalopbrengsten;

2. de fiscale behandeling van vermogenswinst voor zover niet uitgaand boven de inflatie;
3. de beoogde tariefstelling en het eventuele onderscheid daarbij tussen vermogenswinsten gerealiseerd op korte en lange termijn (in de Verenigde Staten worden de winsten van vermogen dat korter dan twaalf maanden in bezit is, zwaarder belast dan 'lange-termijn-vermogenswinsten');
4. de wenselijkheid, zo niet noodzakelijkheid van compensatie van verliezen, waarin de overheid uiteraard ook zou behoren te delen;
5. de distorsies op de markt voor effecten die gebruikmaking van verliescompensatiemogelijkheden aan het einde van het fiscale jaar kunnen oproepen.

En dan is er nog een intrigerende voetnoot 12, waarin wordt verwezen naar een artikel uit 1988 van J.E.A.M. van Dijk in het *Weekblad voor fiscaal recht*, handelende over de praktische bezwaren "en mogelijke oplossingen die nadere studie en uitwerking verdienen". Had daaruit daaruit niet iets kunnen worden geciteerd, dat duidelijk zou maken wat deze auteur hierbij voor ogen stond?

Zonder een nadere uitwerking van de vormgeving van een kapitaalwinstbelasting, lijkt het aan de orde stellen hiervan niet meer dan een losse flodder, over een voor grote en kleine particuliere vermogensbezitters gevoelig onderwerp.

A.J. van Straaten

De auteur is ex-onderdirecteur van De Nederlandsche Bank.

1. B. van Riel en A. Metten, Vermogenswinsten en inkomensverdeling, *ESB*, 19 juli 1995, blz. 671-673.

Van Straaten verwijt ons dat we te gemakkelijk over een aantal praktische problemen met betrekking tot een belasting op vermogenswinsten zijn heengestapt. We zijn inderdaad nauwelijks op deze problemen of de concrete vormgeving van een belasting op vermogenswinsten ingegaan. Dit was een bewuste keuze omdat we de discussie allereerst willen richten op de wenselijkheid van een belasting op vermogenswinsten (waar niet iedereen van overtuigd is), alvorens over te gaan op de vraag hoe zo'n belasting het beste vorm gegeven kan worden.

Vanuit fiscaal-juridische hoek is herhaaldelijk betoogd dat de afwezigheid van een belasting op vermogenswinsten in strijd is met het draagkrachtprincipe van de inkomstenbelasting en bovendien de efficiëntie van ons belastingstelsel ondermijnt omdat het tot belastingontwijkend gedrag uitnodigt. Wij hebben geprobeerd de argumenten voor de wenselijkheid van een belasting op vermogenswinsten te versterken door te wijzen op de mogelijke gevolgen voor de feitelijke inkomensverdeling die door het lek in het belastingstelsel ontstaan. De reden dat we de principiële discussie over de wenselijkheid van een belasting op vermogenswinsten weer willen aanzwengelen ligt enerzijds in ons vermoeden dat het lek in de inkomstenbelasting groter wordt (doordat hogere vermogenswinsten behaald kunnen worden en door grotere toegankelijkheid van belasting vermijdende beleggingsconstructies) en anderzijds in de noodzaak de tariefgrondslag te verbreden zodat de belastingdruk op laagbetaalde arbeid omhoog kan. Omdat de concrete vormgeving van belasting op vermogenswinsten buiten het kader van ons artikel viel, zijn we niet op het eerste door Van Straaten genoemde punt ingegaan.

Achter onze poging om de discussie eerst op de wenselijkheid van een belasting op vermogenswinsten te richten ligt de overtuiging dat de praktische bezwaren tegen een belasting op vermogenswinsten niet onoverkomelijk kunnen zijn. Deze overtuiging is gebaseerd op de wetenschap dat in andere landen een belasting op vermogenswinsten functioneert en het

feit dat mogelijke oplossingsrichtingen voor problemen van een vermogenswinstbelasting in de fiscaal-juridische literatuur besproken zijn. Een van deze praktische problemen waar van Straaten de aandacht voor vraagt, betreft de behandeling van (reële) vermogensverliezen. Wij zullen ons naschrift hierop toespitsen.

Uitgaande van het draagkrachtprincipe is het consequent om bij de belasting op inkomsten niet alleen rekening te houden met vermogenswinsten maar ook met vermogensverliezen (punt 4 van Van Straaten). De vraag is dan of men toestaat dat vermogensverliezen op een bepaalde manier ten laste komen van het lopende inkomen, of alleen verrekend kunnen worden met eerdere of toekomstige vermogenswinsten (zoals in het Verenigd Koninkrijk). Van Dijck is om principiële redenen voor de eerste mogelijkheid¹. Met de de Kam en van Herwaarden zijn wij echter van mening dat dit aanleiding kan geven tot allerlei juridische constructies om het inkomen te verminderen². Vanuit deze invalshoek lijkt een verrekening van vermogensverliezen met eerdere of toekomstige vermogenswinsten meer voor de hand te liggen.

Distorsies op de aandelenmarkt, het vijfde door Van Straaten genoemde aspect, kunnen ontstaan als beleggers aan het einde van het fiscale jaar hun verliesgevende fondsen verkopen en hun fondsen met potentiële vermogenswinsten in portefeuille houden. Om een verkoopgolf van verliesgevende fondsen tegen te gaan stelt van Dijck een beperking voor van de aftrek van verliezen op beursfondsen. Deze beperking komt erop neer dat bij de aftrek van de verliezen rekening moet worden gehouden met de latente vermogenswinsten op beursfondsen die nog in bezit zijn. Een verdergaande mogelijkheid die door van Dijck besproken wordt en die de bovenstaande distorsies geheel uitsluit, is uit te gaan van de beurskoersen aan het begin en het einde van het jaar (eventueel gecorrigeerd met de prijsindex voor de gezinsconsumptie). Feitelijk worden dan niet gerealiseerde vermogenswinsten op aandelen maar de vermogensaanwas belast³. Deze laatste mogelijkheid lijkt ons aantrekkelijk vanwege haar eenvoud, maar kan in de praktijk wellicht op uitvoeringsproblemen stuiten.

Het tweede en derde punt van Van Straaten betreffen de hoogte van het tarief en de vraag of er rekening moet worden gehouden met een inflatiecorrectie op nominale vermogenswinsten of vermogensaanwas. Zonder inflatiecorrectie zouden reële vermogensverliezen kunnen ontstaan. De Kam acht het verdedigbaar om bij een laag tarief op vermogenswinsten een inflatiecorrectie achterwege te laten. Voor een laag tarief pleiten volgens van Dijck een aantal juridische argumenten die ermee te maken hebben dat de vermogenswinst zich voortdoet als een eenmalige bate. Vanuit economisch oogpunt kan erop gewezen worden dat zeker bij een belasting op vermogenswinsten de kans groot is dat een hoog tarief niet automatisch tot meer opbrengsten zal leiden vanwege de kans op fiscale emigratie en belastingontduiking. Om bovengenoemde redenen lijkt ons een laag tarief, waarbij inflatiecorrectie achterwege kan blijven, goed te verdedigen.

Het is aan fiscaal-juridische experts om de verschillende mogelijkheden met vermogensverliezen en andere praktische problemen van een belasting op vermogenswinsten om te gaan nader uit te werken, met elkaar te vergelijken, en te kijken hoe deze zich verhouden tot andere regelingen. De criteria bij de vergelijking van de verschillende voorstellen zouden de waterdichtheid, de eenvoud en de mogelijke effecten op markt- en spaargedrag kunnen zijn. Een voorwaarde voor een dergelijk project is natuurlijk wel dat er een basisconsensus overeenstemming ontstaat over de noodzaak van een belasting op vermogenswinsten.

B. van Riel en A. Metten

1. J.E.A.M. van Dijck, Vermogenswinstbelasting, *Weekblad voor fiscaal recht*, 1988, blz. 1673.

2. C. de Kam en F. van Herwaarden, *De prijs van de beschaving*, Schoonhoven, 1988, blz. 165.

3. Zie ook F. Hartog, Vermogenswinstbelasting of vermogensaanwasbelasting?, *Het Financieele Dagblad*, 3 augustus 1995. Zoals Hartog opmerkt is een nadeel van vermogensaanwasbelasting dat besparingen mogelijk dubbel worden belast. Dit zou volgens hem verzacht kunnen worden door het verdwijnen van de dubbele belasting van dividenden.